

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Σάββατο 5 Ιανουαρίου 2019
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τους μαθητές δεν τους αγαπάμε, τους διδάσκουμε

Τα σχολικά βιβλία είναι παρτιτούρες: ο ήχος που θα βγάλουν εξαρτάται από τον δάσκαλο, τον μαέστρο δηλαδή της σχολικής τάξης, εξαρτάται από τη γνώση, την ευαισθησία, την προπαρασκευή, τον κόπο του και βεβαίως από την ικανότητά του να ενορχηστρώνει τους μαθητές της τάξης του. Η παραδοχή ότι μαθαίνω στο σχολείο σημαίνει μαθαίνω με δάσκαλο δεν είναι προς συζήτηση. Είναι, όμως, αντίθετα, απολύτως συζητήσιμος ο ρόλος τον οποίο η σημερινή κοινωνία αναθέτει στον δάσκαλο, το έργο που αναμένει από αυτόν να εκτελέσει.

Έχω την εντύπωση ότι όλο και περισσότερο αναθέτουμε σήμερα στον δάσκαλο όλων των βαθμίδων – με διαφορετικό βαθμό απαιτητικότητας από βαθμίδα σε βαθμίδα και από τάξη σε τάξη – τον ρόλο ενός δεύτερου γονιού, αναμένουμε ή απαιτούμε από αυτόν, ιδίως οι άνθρωποι των αστικών κέντρων να φερθεί στους μαθητές ως γονιός και να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και οι πραγματικοί γονείς κατά την ανατροφή των παιδιών τους. Σε όσα σχολεία υπάρχουν οργανωμένες, κατά το μάλλον ή το ήττον, συναντήσεις γονέων και διδασκόντων, είναι πολύ συνηθισμένο να θέτουν οι γονείς προς συζήτηση και να ζητούν τη συνδρομή των δασκάλων για προβλήματα του είδους ότι το παιδί τους βλέπει πολύ τηλεόραση, δεν τακτοποιεί το δωμάτιό του, ζηλεύει τον αδελφό ή την αδελφή του και ούτω καθεξής.

Η κοινωνική παραγγελία προς τον δάσκαλο να λειτουργήσει ως δεύτερος γονιός σημαίνει πως εκείνο που κυρίως αναμένεται από αυτόν είναι φιλικότητα, οικειότητα, κατανόηση, επικοινωνία, αγάπη προς τους μαθητές. Αυτά περιμένουν και οι γονείς από τους δασκάλους, τα ίδια επιθυμούν και οι μαθητές. Η αγάπη για τα παιδιά είναι η πρώτη αρετή του δασκάλου και ο ύψιστος έπαινό του. Σε αυτή την αντίληψη προσχωρεί και ο δάσκαλος όχι μόνο λόγω μειωμένης αντιστασιμότητας στη

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019

Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(ε)

συλλογική απαίτηση, αλλά κυρίως επειδή η αγάπη προς τους άλλους, τους πολλούς άλλους, άπτεται της δικής του ανάγκης να αγαπηθεί κι αυτός. [...]

Τι γίνεται όμως με τη διδακτική σχέση αυτού του δασκάλου με τους μαθητές; Ανάμεσα στον δάσκαλο και τον μαθητή υπάρχει - ακόμη - το θρανίο, το σύνορο που χωρίζει και ταυτόχρονα ενώνει, με τα ανοιχτά βιβλία και τετράδια πάνω του, τα οποία ορίζουν τον μοναδικό τόπο συνάντησης δασκάλου και μαθητή. Ο τύπος λοιπόν του ψυχολογίζοντος δασκάλου, του οικείου, του δασκάλου των άμεσων και αδιαμεσολάβητων συναισθηματικών σχέσεων με τους μαθητές, καταργεί αυτό το σύνορο, καταργεί τον τόπο συνάντησης δασκάλου και μαθητή, που είναι η γνώση και η αλήθεια. Αν η σχέση δασκάλου και μαθητή δεν διαμεσολαβείται από τη γνώση, την οποία ο πρώτος προσφέρει και ο δεύτερος αποζητάει και λαβαίνει, τότε μπορεί να είναι οτιδήποτε, διδακτική σχέση όμως δεν είναι.

Τους μαθητές λοιπόν δεν τους αγαπάμε αλλά τους διδάσκουμε, είμαστε οι οδηγοί τους στον δρόμο της γνώσης. Η μόνη αγάπη που οφείλει να έχει ο δάσκαλος είναι η αγάπη για το αντικείμενο της διδασκαλίας του. Αν αγαπάει, για παράδειγμα, ο φιλόλογος τον Όμηρο και τον Σολωμό, αν τους διδάσκει με γνώση και συγκίνηση, η ωφέλεια των μαθητών θα είναι απείρως μεγαλύτερη από αυτή που θα προκαλούσε ο οσοδήποτε αγαπητικός καταγιγισμός.

Θέλω να προλάβω μια παρεξήγηση, που μπορεί να προκαλέσει ο σκόπιμα προκλητικός τίτλος: αν στέκομαι αρνητικά, όντως, στον προϊόντα εκψυχολογισμό του δασκάλου, αυτό διόλου δεν σημαίνει ότι υπερασπίζομαι έναν δάσκαλο που αδιαφορεί για την ψυχική ζωή των μαθητών και αγνοεί την επιστήμη της Ψυχολογίας. Εντελώς το αντίθετο. Ο δάσκαλος οφείλει να έχει γνώσεις ψυχολογίας, όσο γίνεται περισσότερες. [...] Οι δάσκαλοι οφείλουν να είναι κάτοχοι βασικών ψυχολογικών γνώσεων και σε όλα τα σχολεία πρέπει να προβλέπεται θέση σχολικού ψυχολόγου. Άλλη είναι η πρόθεσή μου. Θέλω απλώς να υπερασπιστώ τον διακριτό ρόλο του δασκάλου και να πω, απλούστατα, πως ο δάσκαλος, αυτή η μορφή χωρίς την οποία είναι αδιανόητος – ακόμη - ο πολιτισμός μας, είναι εκείνος που διδάσκει, που μαθαίνει γράμματα τους μαθητές, που τους μαθαίνει να λογίζονται και να εκφράζονται, είναι εκείνος που τους οδηγεί στη γνώση και την αλήθεια.

Σταύρος Ζουμπουλάκης, *Για το σχολείο*, εκδ. ΠΟΛΙΣ, σ. 45-49

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**1^η Δραστηριότητα**

A.1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου, ενημερώνοντας τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενο του κειμένου που διαβάσατε, σε μία παράγραφο 80 -100 λέξεων.

Μονάδες 15

2^η Δραστηριότητα

A.2. Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ των περιόδων στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου («Τι γίνεται όμως...»);

Μονάδες 3

A.3. Να σχολιάσετε τη χρήση των σημείων στίξης στα παρακάτω τμήματα λόγου:

1. *Τι γίνεται όμως με τη διδακτική σχέση αυτού του δάσκαλου με τους μαθητές;*
2. *Θέλω να προλάβω μια παρεξήγηση που μπορεί να προκαλέσει ο σκόπιμα προκλητικός τίτλος: αν στέκομαι αρνητικά, όντως στον προϊόντα εκψυχολογισμό του δασκάλου*
3. *αυτή η μορφή χωρίς την οποία είναι αδιανόητος – ακόμη – ο πολιτισμός μας.*

Μονάδες 6

A.4. Να αντικαταστήσετε την καθεμία από τις τονισμένες λέξεις των αποσπασμάτων με μία συνώνυμή τους.

- εξαρτάται από τη γνώση, την ευαισθησία, την **προπαρασκευή**
- Η **παραδοχή** ότι μαθαίνω στο σχολείο
- να ζητούν τη **συνδρομή** των δασκάλων
- λόγω μειωμένης αντιστασιμότητας στη συλλογική **απαίτηση**
- του **οικείου**, του δασκάλου των άμεσων και αδιαμεσολάβητων συναισθηματικών σχέσεων
- που τους μαθαίνει να **λογίζονται**

Μονάδες 6

A.5. Στο πλαίσιο εκδήλωσης για τη βράβευση ενός καθηγητή σας που αποχωρεί από την εκπαίδευση, απευθύνεστε με ομιλία σας στον Σύλλογο Διδασκόντων και στους συμμαθητές σας, αναφερόμενοι τόσο στους λόγους για τους οποίους οι νέοι χρειάζονται άξιους δασκάλους σήμερα όσο και στους τρόπους με τους οποίους οι δάσκαλοι θα μπορούσαν να κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον των παιδιών για την γνώση. (Η ομιλία σας να έχει έκταση 300 - 350 λέξεων)

Μονάδες 20**B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ήρχισαν με μίαν προσλαλιάν προς τους μαθητάς, εις την οποίαν είπα τα εξής περίπου:

«Δεν είμαι από τους δασκάλους τους οποίους εγνωρίσατε μέχρι τούδε. Θέλω να γίνω φίλος σας και όχι τύραννος, να σας φανώ ωφέλιμος και όχι να σας κάμω δειλούς και ταπεινούς· να με σέβεσθε και να με αγαπάτε και όχι να με τρέμετε. Μερικοί από σας άλλως τε κοντεύει να έχετε την ηλικίαν μου. Έως χθές ήμουν και εγώ μαθητής και δεν επιθυμώ να με μισήσετε, όπως εμίσησα εγώ μερικούς από τους δασκάλους μου. Δεν θ' απαιτώ να μαθαίνετε μεγάλα πράγματα, τα οποία να μη σας αφήνουν

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019

Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(ε)

καιρόν να παίζετε, ως απαιτεί η ηλικία σας. Αλλά τα ολίγα αυτά εννοώ να τα μαθαίνετε καλά. Φρονώ ότι με το γλυκύ θα κάμωμεν καλύτερα την εργασίαν μας, ενώ οι άλλοι δάσκαλοι νομίζουν απαραίτητον το ξύλο και τας ύβρεις. Σας παρακαλώ, μη με αναγκάσετε να πιστεύσω ότι έχω άδικον και ότι έχουν δίκαιον οι άλλοι δάσκαλοι»

Οι μαθηταί μου ήκουσαν τους λόγους μου με έκπληξιν, ήτις επί τέλους μετεβλήθη εις ακτινοβόλημα χαράς.

- Λοιπόν είσθε σύμφωνοι; τους ηρώτησα.
- Σύμφωνοι, απήντησαν.

Και ετήρησαν την υπόσχεσίν των, όπως ετήρησα και εγώ την ιδικήν μου. Είπα ότι ηναγκαζόμενη να προμελετώ δια να παραδώσω.

Οφείλω δε να ομολογήσω ότι, όχι τόσον χάριν των μαθητών, όσον δια να κοπιάζω ολιγώτερον, το κείμενον το οποίο έδίδα προς εξήγησιν και τεχνολογίαν δεν ήτο ποτέ περισσότερον της μιάς περιόδου, δύο ή τρεις γραμμαί από την Ανάβασιν. Επειδή δε δεν κατόρθωνα πάντοτε να ενθυμούμαι τους σχετικούς γραμματικούς κανόνας, η τεχνολογία μου ήτο απλουστάτη.

Αλλά τότε παρετήρησα ότι οι μαθηταί μου εγνώριζαν περισσότερα από εμέ. Διό ηναγκάσθην να εντείνω τας μελέτας μου και μάλιστα να σημειώνω τους κανόνας τους εφαρμοζομένους εις εκάστην λέξιν του κειμένου. Διδάσκων δε είχα τον τυφλοσούρτην των σημειώσεων εις το ημιάνοικτον συρτάρι μου και με τρόπον παρηκολούθουν.

«Λοιπόν διατί εξαιρείται; Λέγε, Γιώργη... Ο άλλος;... ο άλλος;...»

Και ενώ δια του ενός βλέμματος ηρώτων, δια του άλλου ανεζήτουν εις το συρτάρι μου τον κανόνα, και ησθανόμενην αληθή ευτυχίαν θριάμβου όταν επί τέλους κατόρθωνα να καταπλήξω το ακροατήριόν μου με τας γνώσεις μου και ο θρίαμβος αντήχει εις την φωνήν μου, ήτις βαθμηδόν και ασυνειδήτως ήρχιζε να προσλαμβάνη τον διδασκαλικόν στόμφον. [...]

Συν τω χρόνω δε παρετήρουν ότι ηύξαναν και επλουτίζοντο ανεπαισθήτως αι γραμματικά γνώσεις μου και ησθανόμενην ηδονήν άγνωστον να διανοίγω τους οφθαλμούς μου και τας ψυχάς των μαθητών μου εις την γνώσιν και την έρευναν. Αλλά προ πάντων μ' έτερπε και μου ενέπνεεν υπερηφάνειαν η επιτυχία του ημέρου και συγκαταβατικού συστήματός μου. Οι μαθηταί μου μ' εσέβοντο και με ηγάπων, χωρίς δε να μεταχειρισθώ ποτέ βίαια μέσα, χωρίς να υψώσω καν τον τόνον της φωνής μου, ήσαν επιμελείς και κόσμιοι. Ηύξανε δε η προς εμέ αγάπη και ευγνωμοσύνη των, όταν από την πρώτην τάξιν, ήτις ήτο εις το ισόγειον, έρχοντο ενίοτε πλαταγισμοί ραπισμάτων ομού με τας αγρίας κραυγάς και τας ύβρεις του διδασκάλου, κούτσουρα, παλιόπαιδα, κτήνη!

Αλλ' η αντίθεσις αυτή επήλθεν ως πρώτον ζιζάνιον εις την μεταξύ εμού και του συναδέλφου αρμονίαν. Έκαμα το λάθος μίαν ημέραν να του παρατηρήσω ότι ήσαν σκληραί και ανωφελείς αι σωματικά ποινάί, ότι βλάπτουν μάλλον διότι ταπεινώνουν το φρόνημα και πληγώνουν την φιλοτιμίαν, διό και έχουν καταργηθή εις όλον τον πολιτισμένον κόσμον. Αυτός δε, ως εάν ήτο ήδη προ πολλού χολιασμένος, επειδή

εθεώρει το σύστημά μου ως αποδοκίμασίαν της ιδικής του μεθόδου, μου απήντησε με πείσμα:

- Έτσι ξέρω εγώ να διδάσκω. Τα νέα συστήματα δεν τα ξέρω ξέρω μόνον πως πρέπει να μανθάνουν γράμματα αι μαθηταί. [...]

Ως δια να με προκαλή δε, έγινε απηνέστερος προς τους μαθητάς του και η παράδοσίς του ήτο σχεδόν αδιάκοπος θρήνος των ραπιζομένων και μαστιγουμένων μαθητών. Η εναντίον μου κρυφία έχθρα του εξέσπα εις την ράχιν των δύστυχων παιδιών. Τούτο δε δεν ήτο μόνον πλαγία πρόκλησις εναντίον μου, αλλά και ενόχλησις πολύ δυσάρεστος πάσης στιγμής. Διότι μολονότι ενίσχυον την προς εμέ αγάπην των μαθητών μου, μου ετάρασαν τα νεύρα και την διδασκαλίαν αι οίμωγαί εκείναι και αι κραυγαί αι άγριαι, τας οποίας ήμουν ηναγκασμένος ν' ακούω, διότι αι δύο τάξεις συνεκοινωνουν.

**Ιωάννης Κονδυλάκης, Όταν ήμουν δάσκαλος,
εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1988, σελ. 18-22**

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1^η Δραστηριότητα

A1. Σε καθέναν από τους παρακάτω ισχυρισμούς να δώσετε τον χαρακτηρισμό «Σωστό» ή «Λάθος», με βάση το κείμενο. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με μια συγκεκριμένη αναφορά στο κείμενο.

1. Ο αφηγητής φαίνεται πως έχει βιώσει αρνητικές εμπειρίες στο παρελθόν του ως μαθητής
2. Ο αφηγητής δε φοβάται τις αντιδράσεις των άλλων δασκάλων.
3. Ο δάσκαλος είχε πολλές γνώσεις και μπορούσε ετοιμολογία να απαντά στις ερωτήσεις των μαθητών με ακρίβεια.
4. Στο σχολείο οι μαθητές δε συμπαθούσαν αρκετά τον αφηγητή, καθώς δεν ήταν σίγουροι για τα αποτελέσματα της παιδαγωγικής του.
5. Ο δάσκαλος, στον οποίο απευθύνθηκε ο αφηγητής, μετά από την επικοινωνία τους αντιδρούσε εκδικητικά και αύξανε τη σκληρότητά του απέναντι στους μαθητές.

Μονάδες 15

2^η Δραστηριότητα

B.1. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, στο πλαίσιο της αφήγησης, κυριαρχεί η καταγραφή των σκέψεων του δασκάλου, ενώ ο διάλογος έχει περιορισμένη θέση. Για ποιον λόγο θεωρείτε ότι ο συγγραφέας έχει επιλέξει να δώσει έμφαση στους μονολόγους του δασκάλου;

Μονάδες 8

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(ε)

B.2. Να εντοπίσετε δύο σημεία του κειμένου με ποιητική λειτουργία της γλώσσας, αιτιολογώντας την επιλογή τους από τον συγγραφέα.

Μονάδες 4

B.3. Να δώσετε έναν τίτλο με σχόλιο στο κείμενο που διαβάσατε.

Μονάδες 3

Γ. Να υποθέσετε πως είστε μαθητής/τρια στο σχολείο στο οποίο διαδραματίζονται όσα αφηγείται ο Ιω. Κονδυλάκης κι έχετε παρακολουθήσει μαθήματα κι από τους δύο δασκάλους που αναφέρονται στο απόσπασμα. Ποιον από τους δύο θα προτιμούσατε και γιατί; Να παρουσιάσετε την άποψή σας σε μία παράγραφο 120 - 150 λέξεων.

Μονάδες 20